

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Městský soud v Praze jako soud odvolací rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Jitky Denemarkové a soudců Mgr. Patricie Adamičkové a Mgr. Martina Řezníčka ve věci

žalobce: **Lukáš B.**, narozený dne xxx
bytem xxx, xxx
zastoupený advokátkou Zuzanou Candigliotou
sídlem Burešova 6, 602 00 Brno

proti
žalované: **Česká republika - Ministerstvo spravedlnosti**, IČO 00025429
sídlem Vyšehradská 16, 128 10 Praha 2
zastoupené Úřadem pro zastupování státu ve věcech majetkových
sídlem Rašínovo nábřeží 390/42, 128 Praha 2 – Nové Město

o omluvu, k odvolání žalované proti rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 4. 10. 2018, č. j. 15 C 223/2017 - 92

takto:

- I. Rozsudek soudu I. stupně **se** ve výroku I. a II. **mění** tak, že žaloba se zamítá.
- II. Žalobce je povinen zaplatit žalované na nákladech řízení před soudy obou stupňů 1.500 Kč, a to do 3 dnů od právní moci rozsudku.

Odůvodnění:

1. Rozsudkem ze dne 4. 10. 2018 soud I. stupně konstatoval porušení práva žalobce na svobodu myšlení a svědomí, a to postupem vazební věznice Litoměřice, spočívající v podávání stravy, která byla v rozporu se zásadami veganského stravování žalobce v době jeho pobytu (výrok I.);

Shodu s prvopisem potvrzuje Soňa Hanáková.

žalované uložil povinnost zaslat žalobci písemný dopis do 15 dnů od právní moci rozsudku ve znění: Vážený pane B., Česká republika Vám v době od 5. 9. 2016 do 13. 4. 2017 neposkytovala stravu v souladu s Vaším smýšlením a svědomím, veganskou stravu, čímž zasáhla do Vašich osobnostních práv, a to do práva na svobodu myšlení a svědomí, za tento zásah se Vám omlouvá (II.); žalované uložil povinnost zaplatit žalobci na nákladech řízení 19.008 Kč k rukám jeho právního zástupce do 15 dnů od právní moci rozsudku (III.).

2. Žalobce se domáhal na žalované odškodnění ve formě omluvy s odůvodněním, že ve vazební věznici Litoměřice v době výkonu jeho vazby (5. 9. 2016 až 13. 4. 2017) mu přes jeho opakovanou žádost nebyla poskytována veganská strava, naopak mu byla poskytována strava, která je v rozporu s jeho svědomím, kdy žalobce je dlouhodobě vegan a odmítá z etických důvodů konzumaci živočišných výrobků. K žádosti žalobce mu vedení věznice sdělilo, že mu může zajistit vegetariánskou stravu, nikoliv veganskou, neboť ta by se nevešla do předepsaného limitu nutričních hodnot, které musí věznice zajišťovat; žalobci nebylo vyhověno ani po jeho stížnosti na stravování vězňených osob na oddělení prevence. Požadavek žalobce na zajištění veganské stravy nepokládá za nikterak zatěžující pro žalovanou (když veganská strava se skládá např. z obilovin, luštěnin, zeleniny, ovoce a rostlinných výrobků), žalobce pokládal jednání žalované za ponižující, nesouhlasil s tím, aby mu byla podávána strava vegetariánská. Žalobce se musel nutit konzumovat stravu jinou než veganskou; podle jeho mínění má nárok na tuto stravu bez ohledu na výsledek nebo průběh trestního řízení (které dosud nebylo ukončeno k datu podání žaloby). Odepření veganské stravy považuje žalobce za zásah do svobody myšlení, vyznání, náboženského vyznání, které je zaručeno Listinou základních práv a svobod, došlo tak k zásahu do jeho lidské důstojnosti a diskriminaci, tento zásah se projevil na psychice žalobce, který byl nucen jednat proti svému svědomí a jíst podávanou vězeňskou stravu nebo přijímat stravu zdravotně nevyváženou, případně stravu zdraví ohrožující; rovněž tato situace měla nepříznivý dopad na fyzickou stránku žalobce, žalobce trpěl úbytkem tělesné hmotnosti, měl nedostatek minerálů a vitamínů a má za to, že dopady se mohou projevit i v jeho zdravotním stavu až v budoucnu. Žalobce přitom podle svého tvrzení začal s veganstvím v roce 2000, prakticoval osvětovou i přednáškovou činnost, provozoval s přáteli komunitní centrum v xxx xxx, kde se konaly pravidelné komunitní veganské večere, zastává etické přesvědčení nekonzumovat produkty ze zabitých a zneužitých zvířat, je to součástí jeho filozofie neublížovat, tato filozofie se netýká jen stravy, ale i oblečení a jiných produktů; podle žalobce je veganství součástí světového filozofického názoru obdobně jako náboženské vyznání. Vegané dodržují podle žalobce určité principy a liší se pouze v tom, zda některý z nich preferuje stravu rostlinnou v syrovém stavu nebo tepelně upravenou; žalobce preferuje stravu smíšenou; žalobce podrobně popisoval své stravovací návyky ve vztahu k veganství (a to před vazbou i po vazbě). Ve věznici byla k dispozici kantýna, potraviny tam ale byly dražší než mimo věznici, žalobce si nemohl dovolit tyto produkty kupovat, kromě jiného byl výběr omezený (např. ovoce, ovesné vločky, myslí tyčinky); kromě jiného mohl přijmout balíček 5 kg na 2 až 3 měsíce (výjimkou z titulu veganství nedostal); kromě jiného žalobce nechtěl zatěžovat své okolí dodáváním veganských výrobků v originálním trvanlivém balení; v případě možnosti si nechal žalobce posílat rostlinné pomazánky (cca 30 Kč za 100 g, když žalobce byl doma zvyklý si je vyrábět sám). Svůj požadavek ve vazbě řešil i přes lékaře, bylo mu sděleno, že mu může být poskytnuta vegetariánská strava, s tímto nebyl žalobce spokojen, požádal o rozmluvu zástupce ředitele věznice, ten mu sdělil, že nelze vyhovět jeho požadavku na veganskou stravu z důvodu stravovacích limitů (při existenci finančního limitu na každého vězně); pokud po další stížnosti žalobce mu byla poskytována vegetariánské strava, podle žalobce se nejednalo vždy o vegetariánskou stravu (např. žalobce cítil z omáčky masový vývar), žalobce pak jídlo nejedl, případně požil i něco jiného než neveganskou stravu, když stál před dilematem, zda bude něco jíst proti svému přesvědčení nebo bude fyzicky i psychicky strádat; žalobce pocíťoval ze strany věznice v tomto směru ponižující zacházení, které zakazuje Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (žalobce je přesvědčen i o tom, že jeho požadavek byl pokládán ve věznici

za nějaký rozmar, ačkoliv jako důvod mu byl sdělen nedostatečný finanční limit pro přípravu takové stravy).

3. Žalovaná navrhovala zamítnutí žaloby, když nebyly splněny podmínky pro vznik odpovědnosti státu za škodu ve smyslu zákona č. 82/1998 Sb.; nárok ve smyslu tohoto zákona předběžně žalobce neuplatnil, žalovaná tak pokládala žalobu za předčasnou.
4. Soud I. stupně vzal z provedených listinných důkazů za prokázané, že žalobce byl vazebně stíhán a umístěn ve věznici Litoměřice od 5. 9. 2016 do 13. 4. 2017, je dlouhodobě praktikujícím veganem (podle článku z internetu), z důvodu neposkytování veganské stravy žádal žalobce okresní státní zastupitelství o přemístění do jiného typu věznice, návrhu žalobce nebylo vyhověno, byla mu nabídnuta náhradní alternativa ve formě vegetariánské stravy; v rámci dohledu neshledalo v postupu okresního státního zastupitelství pochybení ani Krajské státní zastupitelství v Ústí nad Labem; z vězeňského sborníku 2010 veřejného ochránce práv soud zjistil, že v závislosti na podmínkách věznice, tj. dle vybavení kuchyně vhodným technologickým zařízením, kvalifikace personálu, dostupnosti odpovídajících surovin a možnosti zajistit zdravotní nezávadnost připravované stravy, může být vězněným a odsouzeným osobám poskytována jiná než běžná strava na základě písemné žádosti a v závislosti právě na podmínkách věznice; podle vyjádření velitele kuchařů Hradní stráže pana O. příprava plnohodnotné veganské stravy nevyžaduje žádné speciální technologické zařízení, když tento pokládal denní stravovací částku 57 Kč za dostačující při použití základních surovin (při zajištění 3 denních pokrmů), když základní suroviny pro sestavení veganského jídelníčku nejsou obohacené vitamínem B12 a při veganském stravování je nutno tento doplňovat; soud rovněž zjistil z vyjádření MUDr. G. - Centrum pro výzkum diabetu, metabolismu a výživy, že strava postavená na výhradně rostlinných zdrojích je považována odbornou veřejností za nutričně dostatečnou, pro přípravu veganských jídel je běžně používána řada finančně nákladných alternativ k masným nebo mléčným výrobkům, řadu z nich však nelze považovat za zdravotně zcela vyhovující; podle jeho zkušeností lze plnohodnotný jídelníček s vyloučením živočišných zdrojů postavit za stejnou cenu jako jídelníček bez omezení. Soud I. stupně rovněž vyšel „z obecných zkušeností“, za jaké ceny a z jakých surovin lze připravit veganská jídla, tyto blíže specifikoval pod položkou 17 odůvodnění rozsudku včetně korunových položek na jednotlivé složky potravy. Veganská strava podle stanoviska žalované není nakonfigurována centrálně generálním ředitelstvím Vězeňské služby, není možno odhadnout, jaká by byla náročnost na zajištění, např. 5 jídel denně nebo 3 jídel, když věznice má na vegetariánskou stravu přidělen denní finanční limit 57 Kč včetně DPH, shodný s limitem na základní stravu; dle stravovacího referenta se vegetariánská strava pohybuje fakticky v rozmezí 77 Kč až 83 Kč s DPH za den; veganská strava by byla z důvodu vyšší ceny surovin a náročnosti přípravy oproti vegetariánské dražší; hypoteticky veganskou stravu by bylo možno poskytnout při zajištění řádného proškolení a seznámení zaměstnanců se zásadami této výživy; přednost má však zajišťování zdravotních diet; věznice by musela nepochybně zvýšit kapacitu připravujících a na přípravu veganské stravy není adaptována.
5. Soud I. stupně citoval obsah ust. § 2 a § 16 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody ve spojení s ust. § 13 a § 31a zákona č. 82/1998 Sb. a po citaci Čl. 4 a Čl. 15 Listiny základních práv a svobod s odkazem na závěry Ústavního nálezu vyjádřené v rozhodnutí sp. zn. II. ÚS. 227/97 uzavřel, že v neposkytnutí veganské stravy žalobci v době výkonu jeho vazby ve věznici v Litoměřicích lze spatřovat nesprávný úřední postup ve smyslu § 13 zákona č. 82/1998 Sb., když podle § 31a odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb. se poskytne zadostiučinění v penězích, jestliže nemajetkovou újmu není možno nahradit jinak a samotné konstatování porušení práva by se nejevilo dostačujícím; při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění se přihlédne k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za kterých k nemajetkové újmě došlo. Pokud podle odůvodnění prvostupňového rozsudku (bod 26 a 27) lze spatřovat ve veganství určitý kulturní postoj, pokládal soud tento postoj za paralelní k právní úpravě svobody vyznání (Čl. 15 Listiny), když i ve smyslu shora citovaného Ústavního nálezu se vyjadřoval Ústavní soud

Shodu s prvopisem potvrzuje Soňa Hanáková.

kladně k zajištění košer stravy vězni (kterému byla strava zajišťována do věznice zvenčí); podle Ústavního soudu mělo záležet na konkrétních okolnostech případu, kdy bylo nutno posuzovat aspekt svobody projevu, náboženství a případně výjimky z náboženských pravidel či zkoumat dodržování stravovacích pravidel před omezením osobní svobody; rovněž je nutno přihlížet k počtu osob ve věznici, možnosti státu financovat takové zvýšené nároky, k možnosti poskytnout náhradní formu stravování, přihlížet i k povaze potravin a v případě epidemiologicky rizikových potravin nenarušovat účel omezení osobní svobody. Soud I. stupně tak uzavřel, že postupem vazební věznice v Litoměřicích neposkytováním veganské stravy žalobci došlo k porušení práva žalobce vyplývajícího z Čl. 15 Listiny základních práv a svobod, kdy bylo porušeno základní lidské právo žalobce na svobodu myšlení a svědomí (a to i se zřetelem na obsah vyhlášky č. 169/1999 Sb. - správně zákona - poznámka odvolacího soudu); ze samotného znění tohoto předpisu podle odůvodnění prvostupňového rozsudku vyplývá povinnost věznice a vězeňské služby respektovat kulturní požadavky osob omezených na svobodě; pokud se Ústavní soud a veřejný ochránce práv zabývaly posouzením situace osob uznávajících judaismus či muslimské náboženství (s čímž jsou spojeny zvláštní stravovací návyky), uzavřel soud I. stupně, že veganství představuje širokou veřejností vnímané hnutí, jehož základním přesvědčením je nekonzumovat produkty ze zabitých a zneužitých zvířat, jedná se o filozofii neublížování v okamžiku, kdy se ublížovat nemusí, toto pokládal za sociálně filozofický postoj určité části lidstva k určitému alternativnímu stylu života, která mají jasně definovaná, avšak nikterak složitá pravidla, veganství tak pokládal za kulturní požadavek ve smyslu § 16 zákona č. 169/1999 Sb. Pokud věznice byla v uvedeném období schopna poskytovat a vyrábět vegetariánskou stravu, uzavřel soud I. stupně, že nebyl problém ze strany vazební věznice zajistit i stravu veganskou, jediným důvodem, proč tato nebyla poskytována podle odůvodnění prvostupňového rozsudku je, že vězeňská služba nemá tabulky VIZ, ve kterých by byly číselně uvedeny nutriční hodnoty a finanční limity pro stravu veganskou, jedná se přitom o interní předpis vězeňské služby, soud jej nepokládal za závazný a uzavřel, že pokud věznice je schopna zajistit dietní stravu a stravu vegetariánskou, došlo ve vztahu k žalobci k značné nerovnosti a nerespektování jeho práva vyplývajícího z Čl. 15 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (ve vztahu ke svobodě myšlení a svědomí), a to při vědomí skutečnosti, že s ohledem na informace nacházející se na internetu a možnost využití širokých informačních technologií si mohla věznice zajistit podklady pro zajištění stravování podle tohoto kulturního požadavku (včetně dohledání veganských receptů, krom toho mohl recepty poskytnout i sám žalobce); v tomto směru soud I. stupně i v odst. 32 odůvodnění předestřel své úvahy o jednotlivých receptech a cenové kalkulaci jídla a uzavřel, že věznice mohla pro přípravu stravy žalobce vycházet z produktů, které měla k dispozici. Ve vztahu k žalobci nezajišťováním veganské stravy došlo podle prvostupňového rozsudku k nerespektování důstojnosti osobnosti žalobce a k neomezování škodlivých účinků zbavení osobní svobody, když podle § 16 zákona č. 169/1999 Sb. se odsouzenému (případně osobě ve vazbě - poznámka odvolacího soudu) poskytuje pravidelná strava za podmínek a v hodnotách, které odpovídají požadavku udržení zdraví a přihlížejí ke zdravotnímu stavu, věku, obtížnosti vykonávané práce v rozsahu, v jakém to umožňuje provoz věznice; přitom se přihlíží k požadavkům kulturních a náboženských tradic odsouzených; neposkytováním stravy, případně nekonzumováním poskytnuté stravy, tak podle prvostupňového rozsudku věznice neposkytovala stravu v hodnotách, které odpovídají požadavkům na udržení zdraví. Vyhověl proto požadavku na konstatování porušení jeho práv a zaslání písemného dopisu s omluvou shora citovanou, přihlížejíce k okolnosti, že žalobce je společensky činný i na internetu a pořádá osvětové přednášky týkající se veganství. K zásahu do svědomí žalobce došlo podle soudu I. stupně i tím, že žalobce byl nucen požit i stravu, která se jako veganská označit nedá, tento zásah do svědomí lze podle názoru soudu reparovat písemně určeného omluvou. O nákladech řízení rozhodl podle § 142 odst. 1 o. s. ř. a uložil povinnost procesně neúspěšné žalované zaplatit žalobci dosavadní náklady řízení spočívající v odměně za zastoupení advokátem, včetně cestovního při použití osobního vozidla na trase Břeclav - Praha a zpět; po připočtení soudního poplatku tyto náklady

vyčíslil částkou 19. 008 Kč.

6. Proti tomuto rozsudku podala žalovaná včasné a přípustné odvolání z důvodu nesprávných skutkových zjištění a nesprávného právního posouzení věci soudem I. stupně. V postupu vazební věznice, kde žalobci byla poskytována strava vegetariánská a nikoliv veganská, nespátňuje žalovaná porušení Čl. 15 Listiny základních práv a svobod, tedy porušení práva žalobce na svobodu myšlení a svědomí, popírá tak, že by došlo k nesprávnému úřednímu postupu. Pokud soud uváděl, že poskytování této stravy je ve věznici hypoteticky možné, je rovněž hypoteticky možné, že každá osoba ve výkonu vazby, by měla skladbu potravy složenou dle svého přání, chuti, návyků a svědomí, to však není realizovatelné v praxi, když příprava této stravy by značně přesahovala finanční limit určený na stravu pro jednu osobu, a kdy žalovaná měla nedostatečnou kapacitu osob připravujících pokrmy, došlo by i k enormnímu nárůstu výdajů na straně žalované - náklady na kuchaře, jejich proškolení, k tomu soud však nesprávně nepřihlížel. Podle odvolatelky je nutno přihlížet k samotnému omezení osobní svobody, které nese řadu omezení v dosavadním způsobu života dotčených osob, kdy je logicky omezena osobní svoboda v praktikování některých zvyků (náboženských, etických či jiných), žalobce však v daném případě vyžadoval aktivní součinnost věznice (příprava značně specifické stravy), takový požadavek je možno legitimně podepřít jen zdravotními důvody, a nikoliv „jen z etických důvodů“, omezení takových zvyků ve výkonu vazby tak není porušením ústavně zaručených práv, kdy je nutno vycházet z reálných možností věznic. Navrhla proto změnit napadené rozhodnutí a žalobu zamítnout.
7. Žalobce ve svém vyjádření k odvolání žalované navrhl potvrdit rozsudek jako věcně správný, když žalovaná zaměňuje ústavně zaručená práva žalobce a zákaz podrobovat lidi špatnému zacházení s rozmary a zvyklostmi osob nacházejících se ve vazbě či výkonu trestu, pokud by tito měli různé preference v odívání, trávení volného času či jiné preference kulturní. Ve smyslu judikatury Evropského soudu pro lidská práva tak pokládá žalobce chování státu za zacházení ponižující, tedy za jednání, které zlomilo fyzický nebo psychický odpor oběti nebo jej nutilo jednat proti své vůli nebo svědomí; žalobce stál před dilematem v době výkonu vazby, zda bude něco jíst proti svému přesvědčení nebo bude fyzicky strádat. Žalovaná přitom nespecifikovala, jaký by byl nárůst nákladů, případně zajišťování veganské stravy žalobci; podle žalobce příprava této stravy nevyžaduje žádné vzdělání (s výjimkou praxe v oboru kuchař), ani nevyžaduje žádné speciální suroviny; údajné zvýšení kapacity personálu nebylo žalovanou zdůvodněno, rovněž věznice neuváděla, kolika osobám zajišťovala vegetariánskou stravu; chování žalované podle žalobce bylo motivováno neochotou vyhovět požadavku žalobce; svá případná tvrzení ohledně nedostatečné kapacity žalovaná nikterak nedoložila (a to ani po poučení soudem); žalobce odkazoval na odborná vyjádření k veganské stravě, která předložil v průběhu řízení. Žalovaná podle žalobce ignoruje i to, že nerespektování práva na veganskou stravu se může projevit i nepříznivě na zdraví žalobce, když při odmítání stravy trpěl nedostatečnou výživou. Rovněž žalobce zdůraznil, že i příprava veganské stravy je šetrnější k životnímu prostředí, i v tomto směru by žalobce očekával od státu rozšíření šetrné rostlinné složky ve vězeňské stravě; v tomto směru dovozoval, že žalovaná poškozuje svým zastaralým přístupem i zájem celé společnosti.
8. Při odvolacím jednání žalobce doplnil, že věznice mohla očekávat z jeho strany odmítání neveganské stravy a mohla i očekávat nepříznivý dopad na zdraví žalobce. S ohledem na koncentraci řízení nepokládá žalobce za přípustné, aby v rámci odvolacího řízení žalovaná doplňovala informace o kapacitním obsazení úseku zajišťujícího stravu pro odsouzené, obviněné a zaměstnance věznice v předmětném období; podle názoru žalobce by bylo naopak zajímavé vědět, kolik osob vyžadovalo po dobu jeho vazby rovněž vegetariánskou stravu a kolika osobám tato strava byla poskytována.
9. Žalovaná při odvolacím jednání doplnila, že v době výkonu vazby žalobce ve vazební věznici Litoměřice bylo umístěno od 324 do 347 osob na svobodě omezených, pro tyto osoby a i pro zaměstnance a příslušníky vězeňské služby (90 osob na pracovišti v době běžné denní směny) zajišťovala věznice 410 porcí jídla, s ohledem na směnný provoz byli na pracovišti přítomni 2

Shodu s prvopisem potvrzuje Soňa Hanáková.

kuchaři; celkově pro vazební věznici 4 tabulková místa na pozici kuchař - specialista, která v předmetném období byla obsazena. Při počtu 2 kuchařů na směně a přípravy každého jídla - minimálně 410 porcí, je zřejmé, že byl prostor pro přípravu individuálně vyžádaných pokrmů s výjimkou přípravy zdravotní diety; i v tomto směru nepokládá žalovaná požadavek žalobce za oprávněný. Při odvolacím jednání rovněž žalovaná navrhla doplnit dokazování článkem z Litoměřického deníku z roku 2011, podle kterého ve vazební věznici Litoměřice mělo být připraveno za den 1 334 porcí.

10. Odvolací soud přezkoumal napadený rozsudek včetně předcházejícího řízení podle § 212 a § 212a o. s. ř. a po doplnění dokazování za využití § 213 o. s. ř. písemným vyjádřením Radka O. - velitele družstva kuchařů Hradní stráže (bez uvedení data), vyjádření MUDr. Jana G., Centrum pro výzkum diabetu, metabolismu a výživy, II. interní klinika Fakultní nemocnice Královské Vinohrady ze dne 4. 7. 2018 a částí obsahu rozhovoru publikovaného xxx na internetu pod titulkem rozhovor: xxx, dospěl k závěru, že odvolání žalované je opodstatněné.
11. Odvolací soud nesouhlasí se závěrem žalobce, že mělo dojít ke koncentraci řízení; podle obsahu protokolu z jednání dne 31. 5. 2018 soud I. stupně sice poučil žalobce i žalovanou s odkazem na ust. § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř., jeho poučení však nebylo zcela přiléhavé a soud splnění povinnosti tvrzení i povinnosti důkazní ve smyslu § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. učinil u žalované závislým teprve na splnění povinnosti tvrzení a povinnosti důkazní žalobce, oběma stranám poskytl stejnou lhůtu, toto poučení žalované podmíněně vázané teprve na další procesní úkony žalobce nelze pokládat za zcela výstižné, tímto svým procesním postupem soud I. stupně nepochybně koncentraci prolomil; s ohledem na splnění „vysvětlovací povinnosti podle poučení soudu z 31. 5. 2018“ dodatečně v průběhu odvolacího řízení splnila žalovaná svoji informační povinnost ohledně zaměstnanosti a přípravy stravy, pokud v doplňku odvolání uvedla, že na úseku kuchyně byla stanovena 4 tabulková místa na pozici kuchař - specialista, pro osoby v uvedeném rozmezí (324 až 347), které byly omezeny na osobní svobodě a pro příslušníky vězeňské služby (90 v denní směně), stravovací úsek připravoval k jednomu jídlu (v režimu snídaně - oběd - večeře) 410 porcí, kdy na pracovišti byli přítomni ve směnách střídající se kuchaři, a to vždy 2, nebyl proto prostor pro individuální přípravu stravy (s výjimkou zdravotní diety).
12. S ohledem na poučení účastníků podle § 119a o. s. ř. tak odvolací soud nedoplňoval dokazování obsahem článku o rozsahu přípravy stravy ve věznici v roce 2011, z tohoto důvodu zamítl návrh žalované na doplnění dokazování při odvolacím jednání (rovněž z důvodu nadbytečnosti).
13. Odvolací soud ze shora označených důkazů, kterými doplnil dokazování při odvolacím jednání, tak zjistil, že žalobce v rozhovoru ohledně freeganství xxx na otázku „je nějaké jídlo, které bys nevzal?“ odpověděl: „asi bych nesnědl maso, ale je to spíš psychický blok, záleží na podmínkách, kdybych hladověl a záviselo by na tom mé přežití, snědl bych ho, do takové situace jsem se zatím našťestí nedostal“; z vyjádření k možnosti veganské stravy ve standardním stravovacím zařízení vypracovaného Radkem O. - velitelem družstva kuchařů Hradní stráže (bez uvedení data vyhotovení vyjádření), soud zjistil, že shora jmenovaný vyjadřoval přesvědčení o možnosti za denní stravovací částku 57 Kč při použití základních surovin sestavit jídelníček veganský ve formě 3 pokrmů (s ponecháním finančního prostoru na svačiny ve formě ovoce a zeleniny), když základní suroviny nejsou obohacené vitamínem B12 a tento je třeba při veganském způsobu stravování doplňovat; podle vyjádření MUDr. Jana G., Centra pro výzkum diabetu, metabolismu a výživy, II. interní kliniky Fakultní nemocnice Královské Vinohrady ze 4. 7. 2018 - ve vyjádření ke zdravotním aspektům veganské stravy shora jmenovaný lékař uváděl mimo jiné, že názory odborné veřejnosti na stravování výlučně veganskou formou nejsou zcela jednoznačné, obecně je toto stravování přijímáno jako plnohodnotné, jisté výhody mají odborné společnosti blíže citované k určitým obdobím lidského života, když neexistuje dostatek dat pro srovnání finanční nákladnosti konvenční diety versus diety postavené čistě na rostlinných zdrojích, když pro přípravu veganských jídel je běžně používána řada finančně nákladných alternativ k masným a mléčným výrobkům a řadu z nich (např. výrobky na bázi lepků či uzené výrobky) nelze považovat

Shodu s prvopisem potvrzuje Soňa Hanáková.

za zcela zdravotně vyhovující; tento lékař se vyjadřoval, že podle jeho zkušeností lze plnohodnotný jídelníček s vyloučením živočišných zdrojů sestavit za stejnou cenu jako jídelníček bez omezení.

14. Po doplnění dokazování ve shora naznačeném směru shledal odvolací soud odvolání žalované opodstatněným, když částečně odlišná skutková zjištění odvolací soud posoudil odlišně po právní stránce.
15. Odvolací soud souhlasí se skutkovým závěrem soudu I. stupně ohledně doby trvání výkonu vazby žalobce, jeho praktikování veganství jako určitého životního stylu filozofie a přesvědčení, kdy žalobce provozoval osvětovou a přednáškovou činnost; rovněž byla správná skutková zjištění soudu I. stupně, že z důvodu neposkytování veganské stravy neúspěšně žádal žalobce o přeložení do jiné vazební věznice, jeho opakované stížnosti byly řešeny zaměstnanci věznice, lékařem, a i v rámci dohledu příslušným okresním i krajským státním zastupitelstvím, návrhu žalobce nebylo vyhověno, ve vazbě mu byla poskytována strava vegetariánská, s tímto žalobce dlouhodobě nesouhlasil, rovněž mu bylo umožněno přijímat v zákonné lhůtě (zákon o výkonu vazby ve spojení s vyhláškou o řádu výkonu vazby - poznámka odvolacího soudu) balíčky od 3. osob, rovněž mu bylo umožněno nakupovat si veganské produkty za stanovených podmínek ve vězeňské kantýně. Odvolací soud však nesouhlasí se skutkovým závěrem soudu I. stupně, že pro přípravu vyvážené veganské stravy postačí denní limit 57 Kč na osobu, aniž by musely být této osobě poskytovány potravinové doplňky a suplementy, minimálně vitamín B12, jak ostatně vyplývá i z důkazů navrhaných samotným žalobcem (vyjádření velitele Hradní stráže); pokud soud I. stupně prováděl důkaz kopii vyjádření velitele kuchařů Hradní stráže a kopii vyjádření MUDr. G., nebylo z prvního důkazů zřejmé, jaké období, a kdy mělo být velitelem Hradní stráže posuzováno, v tomto směru lze mít určité pochybnosti o případné relevantnosti důkazu; i pokud by bylo možno ze závěru velitele kuchařů Hradní stráže vyjít, je však zřejmé, že při veganském způsobu stravování je dlouhodobě nutno doplňovat další složky, které nejsou obsaženy ve veganské stravě; pochybnosti o dostatečnosti veganské stravy vyplývají i z vyjádření MUDr. G. ze dne 4. 7. 2018; obě tato vyjádření jsou pouhými domněnkami vyjadřujících se osob z podnětu žalobce, když se nejedná ani o soudní znalce. Rovněž lze mít pochybnosti o srovnatelnosti vstupních dat a technologického i personálního vybavení pracoviště zajišťujícího stravu Hradní stráže a vazební věznice.
16. Finanční náročnost zajišťování vegetariánského jídla (ve srovnání s živočišnou stravou), mimo jiné vyplývá i z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci stížnosti Jakóbski proti Polsku (stížnost č. 18429/06); v případě tohoto rozsudku ze dne 7. 12. 2010 se však jednalo o jinou skutkovou situaci, kdy věznice v Polsku po dobu výkonu trestu odnětí svobody nezajistila vegetariánskou stravu stoupenci buddhismu, tedy soud učinil své závěry ve vztahu k neposkytování odpovídající stravy v souladu s náboženským přesvědčením osoby omezené na svobodě. O tento případ se však u žalobce nejedná, když tento nespojoval své stravovací požadavky a své přesvědčení s náboženským vyznáním a z něj vyplývajících požadavků na stravování. Závislost přípravy stravy na vhodném technologickém vybavení kuchyně, na kvalifikaci personálu, zajištění zdravotní nezávadnosti a dostupnosti odpovídajících surovin, ostatně vyjádřila i veřejná ochránkyně práv ve vězeňském sborníku 2010, na který poukazoval v odůvodnění soud I. stupně.
17. Odvolací soud souhlasí se závěrem soudu I. stupně, že uvedenou problematiku je třeba posuzovat podle speciálního zákona, tj. zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti státu za škodu, v postupu věznice nezajišťováním veganské stravy žalobci po dobu výkonu jeho vazby však nespátňuje odvolací soud naplnění nesprávného úředního postupu, které by mělo za následek vznik škody v osobní sféře žalobce, a které by tak bylo v příčinné souvislosti s tvrzeným nesprávným úředním postupem.
18. Podle Čl. 9 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod má každý právo na svobodu

myšlení, svědomí a náboženského vyznání; tato svoboda projevat náboženské vyznání a přesvědčení může podléhat jen omezením, která jsou stanovena zákony, a která jsou nezbytná v demokratické společnosti v zájmu veřejné bezpečnosti, ochrany veřejného pořádku, zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných (Čl. 9 odst. 1 a 2 Úmluvy).

19. Podle Čl. 15 Listiny základních práv a svobod je zaručena svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání, každý má právo změnit své náboženství nebo víru, anebo být bez náboženského vyznání; Čl. 16 Listiny má každý právo svobodně projevat své náboženství nebo víru buď sám nebo společně s jinými, soukromě nebo veřejně, bohoslužbou, vyučováním, náboženskými úkony nebo zachováním obřadu; výkon těchto práv může být omezen zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytné pro ochranu veřejné bezpečnosti a pořádku, zdraví a mravnosti nebo práv a svobod druhých.
20. Jak vyplývá ze samotného znění shora citovaných článků Listiny i Úmluvy základních práv a svobod lze přistoupit k omezení svobody svědomí, přesvědčení, víry či náboženství (forum internum jako vnitřní autonomie každého jedince) a při projevech tohoto přesvědčení, svědomí či náboženství ve vnějším světě (forum externum) pouze na základě zákona; v tomto případě shledává odvolací soud omezení projevu světového názoru, svědomí a přesvědčení žalobce zákonem o výkonu vazby č. 293/1993 Sb., ve spojení s vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 109/1994 Sb., o řádu výkonu vazby (a nikoliv podle zákona o výkonu trestu odnětí svobody, jak nesprávně uváděl soud I. stupně, a to se zřetelem k okolnosti, že žalobce byl ve vazbě jako osoba obviněná, a nikoliv odsouzená ve výkonu trestu odnětí svobody).
21. Podle § 11 zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby věznice poskytuje obviněným pravidelnou stravu za podmínek a v hodnotách, které odpovídají udržení zdraví a přihlížejí k jejich zdravotnímu stavu a věku; přitom přihlíží k požadavkům kulturních a náboženských tradic obviněných; podle § 27 vyhlášky č. 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby (ve znění účinném k datu výkonu vazby žalobcem) se strava poskytuje obviněným podle stravní normy, která obsahuje složení, množství a nutriční hodnotu potravin v rámci stanoveného peněžního limitu na osobu a den v závislosti na věkové kategorii, zdravotním stavu a případném pracovním zařazení obviněného; o přiznání léčebné výživy, jejím druhu a délce trvání rozhoduje lékař; podle § 28 odst. 2 vyhlášky se obviněnému, který vzhledem ke svému založení nebo přesvědčení nechce akceptovat běžné stravovací zvyklosti, umožní pořizovat na vlastní náklady doplňkovou stravu v přijatelném rozsahu, pokud to podmínky věznice dovolují.
22. Jak je zřejmé ze shora citovaných ustanovení, jedná se o zákonné omezení výkonu osobnostních práv jedince, a to v závislosti jednak na smyslu a účelu výkonu vazby a v závislosti na provozních podmínkách dotčené věznice. Z evidence žalované o kapacitním obsazení kuchyně, množství připravované stravy a počtu strážníků v rozhodném období, tak bylo zřejmé, že nebylo v kapacitě dvou kuchařů mající službu zajistit kromě běžných 410 porcí i samostatný typ veganského stravování pro žalobce; v tomto směru zastává odvolací soud odlišný názor než soud I. stupně, když závěr soudu I. stupně o provozních možnostech věznice zajistit stravovací požadavky žalobce z předchozího dokazování soudu I. stupně nikterak nevyplýval (nebyl podložen dostatečnými skutkovými zjištěními). Pokud soud I. stupně dospěl k závěru, že jediným důvodem pro neposkytnutí veganské stravy žalobce v době výkonu vazby byla neexistence normy pro veganské stravování a nacenění potřebných potravin včetně přípravy, z dosavadního obsahu spisu se podává závěr, že faktickým důvodem neposkytnutí této stravy bylo především technické, provozní a personální vybavení věznice, neumožňující vyjít vstříc takto individuálním požadavkům žalobce; je přitom evidentní, že žalobci bylo v rámci provozních možností umožněno stravování odpovídající jeho představám na vlastní náklady, případně za využití pomoci 3. osob (balíčky), a to při vědomí skutečnosti, že jakákoliv opatření spjatá ve vztahu k žalobci musí vycházet ze smyslu a účelu výkonu vazby a v důsledku toho i ze zákonné licence na omezení osobnostních práv osoby dočasně zbavené osobní svobody, a to při vědomí skutečnosti, že po vězeňské službě České republiky jako organizační složce státu napojené na

státní rozpočet a hospodařící se stanoveným limitem, nelze požadovat služby, které jsou v obdobném zařízení lázeňského či hotelového typu.

23. Žalobce, trvající na svých veganských stravovacích návycích, přitom opomíjel, že pokud by mu i v případě provozních možností věznice byla taková strava poskytována, a to nad rámec stanoveného finančního limitu, projevilo by se toto stravování nepříznivě na limitech jiných osob toho času omezených na osobní svobodě, ať již ve vazbě či ve výkonu trestu, případně ve vztahu ke stravovacím normám zaměstnanců či příslušníků vězeňské služby, kteří by tak zákonem stanovených podmínek důvodně mohli pociťovat ze strany poskytovatele zdravotnictví diskriminační přístup, když z notoricky známých skutečností ve vztahu k veganské výživě (viz Wikipedie) i vyjádření MUDr. G. a velitele Hradní stráže je nepochybné, že dlouhodobé podávání veganské výživy vyžaduje i dodávání suplementů, minimálně vitamínu B12, případně vitamínu D, železa, kalcia či jiných minerálů, i v tomto směru lze předpokládat vyšší finanční náročnost k zajištění suplementů pro žalobce, a to na úkor ostatních osob nacházejících se v té době ve vazbě či výkonu trestu.
24. I při vědomí judikatorních závěrů vyjádřených Ústavním soudem ČR, například v rozhodnutí II. ÚS 227/97, Pl. ÚS 18/98, rozhodnutí Nejvyššího správního soudu 2 Aps 3/2010 a rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Jakóbski versus Polsko a Leela Forderkreis a další proti Německu je zřejmé, že přesvědčení žalobce nebylo spjato s jeho náboženským vyznáním, výkon jeho přesvědčení po dobu vazby tak byl limitován shora uvedenými zákonnými předpisy (a to i v souladu s Čl. 4 Listiny základních práv a svobod), která musela být aplikována se zřetelem ke smyslu a účelu výkonu vazby, a která tak nebyla v rozporu se shora citovaným Čl. 9 Úmluvy ani s Čl. 15 Listiny základních práv a svobod.
25. Jak uváděl ostatně Ústavní soud ve svém rozhodnutí sp. zn. II. ÚS 227/97, v případě požadavku vězně na zajištění košer stravy v situaci, kdy tento vyznával judaismus, a ve spolupráci s věznicí se mu podařilo zajistit náhradní stravování zvenčí, nebylo možno požadovat po NVÚ, aby s ohledem na víru a přesvědčení, které „něco stojí“ veřejná moc hradila veškeré náklady na realizaci přesvědčení a víry dotčené osoby, a to při vědomí narušování účelu a smyslu omezení osobní svobody.
26. V případě žalobce lze upírat jeho světonázor a přesvědčení, kterým je nepochybně veganství, pokud nemohl realizovat jednu složku tohoto filozofického názoru, konkrétně stravovací návyky, v případě žalobce však nebylo možno uzavřít, že jeho veganství bylo projevem svobody náboženského vyznání; v tomto směru tak není použitelná judikatura Evropského soudu pro lidská práva shora uvedená (když v případě Jakóbski se jednalo o nezajištění vegetariánského stravy buddhistovi). Žalobci nelze upírat výkon jeho světonázoru, kterým nepochybně je veganství, a to v rámci svobody myšlení i svědomí a jeho přesvědčení, nelze však požadovat po státu v době omezení svobody žalobce, aby vyvíjel aktivní činnost, a to i při vyšší finanční náročnosti, a zajišťoval tak stravování žalobce podle jeho představ, jeho přesvědčení a subjektivních chuťových vjemů. I za situace, že přesvědčení jednotlivce ve vztahu ke stravování vyplývá z náboženského vyznání či víry, podléhá realizace tohoto stravování v době výkonu vazby či výkonu trestu zákonným omezením, jak vyplývá z Čl. 9 Úmluvy, z Čl. 4 a Čl. 15 Listiny a i zákona o výkonu vazby.
27. Závěr žalobce, že v případě neposkytnutí veganské stravy, mohla věznice předpokládat odmítání stravy žalobcem a jeho hladovění a nepříznivý dopad na jeho zdravotní stav, se jedná pouze o fikci žalobce či hypotetickou úvahu, která postrádá jakýkoliv argumentační potenciál. Rovněž lze odkázat na závěry Evropského soudu pro lidská práva, podle něhož Čl. 9 Úmluvy chrání pouze náboženské přesvědčení, které dosahuje určité míry přesvědčivosti, vážnosti, soudržnosti a důležitosti, pokud odvolací soud, doplnil dokazování obsahem shora uvedeného rozhovoru žalobce publikované na internetu, lze mít pochybnosti o praktické realizaci a vážnosti jeho světonázoru.

Shodu s prvopisem potvrzuje Soňa Hanáková.

28. Přihlížejíce i k závěrům Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 18/98, Pl. ÚS 6/02, I. ÚS 671/01, který se opakovaně zabýval kategoriemi svědomí a náboženského vyznání, dospěl odvolací soud k závěru, že projev svědomí, myšlení, a i náboženského vyznání (o takový případ však u žalobce nešlo) musí být podřízen demokratické společnosti výkonu práv a svobod druhých osob, lze tak připustit legitimní možnost omezení výkonu subjektivních práv jedince (i se zřetelem k II. ÚS 227/97), a že neposkytování veganské stravy žalobci ve vazební věznici Litoměřice nedošlo k porušení práva žalobce na svobodu myšlení svědomí, a že není opodstatněné poskytnou žalobci písemnou omluvu ve znění pod výrokem II.; změna právního posouzení tak vedla k zamítnutí žaloby v rozsahu výroku I. a II. (ve shodě s právním závěrem soudu I. stupně, že ve smyslu rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 32 Cdo 1644/2010 nebyla žaloba podána předčasně).
29. Se zřetelem ke změně právního posouzení a zamítnutí žaloby (§ 220 o. s. ř.), změnil odvolací soud výrok o nákladech řízení tak, že podle § 142, § 224 a § 211 o. s. ř. je procesně neúspěšný žalobce povinen zaplatit dosavadní náklady řízení procesně úspěšné žalované, které se zřetelem k ust. § 151 odst. 3 a vyhlášce č. 254/2015 činí celkem 1.500 Kč, a to za podání vyjádření ze dne 11. 1. 2018, za účast při jednání 31. 5. 2018 a 4. 10. 2018, tedy za řízení před soudem I. stupně 3× po 300 Kč a za odvolací řízení za podání odvolání a účast při odvolacím jednání 2× po 300 Kč, v součtu 1.500 Kč; tuto částku je povinen zaplatit žalobci v obecné pariční lhůtě procesně úspěšné žalované.
30. Pokud žalobce v průběhu řízení uváděl, že byl „diskriminován“ postupem žalované neposkytováním veganské stravy v důsledku jeho světonázoru, lze obecně přisvědčit závěru, že právě světonázory způsobilým diskriminačním důvodem ve smyslu § 2 odst. 3 zákona č. 198/2009 Sb. (antidiskriminační zákon), k tomu, aby byly naplněny znaky diskriminace však je třeba rozdílného zacházení s určitou osobou ve srovnání s jinými osobami v obdobné pozici, v tomto směru žalobce neuplatnil žádná skutková tvrzení tak, aby došlo k přesunu důkazního břemene ve smyslu § 133a o. s. ř.; zřejmě z neznalosti věci žalobce použil obecného pojmu diskriminace tak, jak je běžně chápáno ve veřejnosti a nikoliv k termínu vyplývajícím z ust. § 3 odst. 2 zákona č. 198/2009 Sb.

Poučení:

Za podmínek uvedených v ust. § 237 a násl. o. s. ř. lze podat proti tomuto rozsudku dovolání, a to do 2 měsíců od doručení rozsudku odvolacího soudu prostřednictvím soudu I. stupně k Nejvyššímu soudu ČR.

Praha 10. dubna 2019

JUDr. Jitka Denemarková, v. r.
předsedkyně senátu

Shodu s prvopisem potvrzuje Soňa Hanáková.